

KNIŽNÝ PORTRÉT V RANOM OBDOBÍ KNÍHTLAČE NA SLOVENSKU

STANISLAVA KNAPČOKOVÁ

Abstrakt: V predkladanej práci sme sa zamerali na mapovanie ilustrácií v územne slovacikálnych tlačiarňach raného obdobia kníhtlače na Slovensku. Cieľom práce bolo priblížiť dejiny ilustrovaného portrétu, jeho tvorcov, samotné dielo a tlačiarne v ktorých boli používané. Zaujímali nás predovšetkým pôvodcovia diel a ich pôvod a kultúrne zázemie, ktoré formovalo ich grafickú prácu. Krátke medailóny o tvorcoch sa zamerali na predstavenie ich prác s námetom portrétnej ilustrácie v tlačiarňach pôvodom zo slovenských officín.

Kľúčové slová: Ilustrácia, knižný portrét.

V ranom období kníhtlače na Slovensku prevládala knižná výzdoba a preferovanou technikou bol drevorez. Napriek prevahe vinet a malých grafických prvkov s dekoračno-estetickým a čiastočne aj funkčným významom v knižnom bloku možno identifikovať ilustrácie so zložitejšou kompozíciou, archetypálne námety (kalendáre) a ilustrácie so vzťahom k obsahu diela. K prvým ilustrovaným tlačiarňam raného obdobia patrí kalendár vytlačený v roku 1581 na Plavec-
kom hrade. Tlačiar v ňom použil drevorezové štočky s vyobrazeniami k jednotlivým mesiacom v roku.¹ V roku 1578 bola v Banskej Bystrici u Krištofa Škultétyho vytlačená kniha venovaná prírodnému úkazu – kométe, ktorá bola pozorovaná v roku 1577. Na titulnom liste knihy sa nachádza vineta s motívom kométy.² Drevorezové štočky s námetom prepletaných vzorov a ornamentálnych rastlinných motívov neskôr v 17. storočí postupne doplnili medirytinové vinety, celostranové frontispice a ilustrované titulné listy. Námetmi medirytinových ilustrácií boli portálové titulné listy, náboženské motívy, ale aj portrétne frontispice. Kompozícia a technika výroby (mediryt) reflektovala súdobé umelecké smery a požiadavky na grafický prejav. Námety, ale aj prevedenie a stavba prvkov v obraze sa nevyhli tendencii svojej doby, v ktorej ilustrátori tvorili svoje práce aj podľa predlôh. Reprodukované boli najmä diela umelcov pochádzajúcich z Norimberského okruhu ilustrátorov. V dejinách knižnej grafiky zarezonovala aj tvorba pôvodcov, ktorí sa profesijne nezoberali grafikou. Patril sem aj nitriansky biskup Juraj Selepčeni, ktorého výtvarné dielo sa zameralo na tvorbu portrétov. Vytvoril niekoľko ilustrácií s podobizňami cirkevných hodnostárov a šľachticov. Známý je jeho autoportrét používaný ako exlibris.³ Osobitnou kapitolou v ilustrovaní titulných listov boli kalendáre, ktoré vynikali grafickou úpravou. K takým patrili predovšetkým kalendáre z trnavskej tlačiarne s dvojfarebným červeno-čiernym prevedením a pestrou škálou námetov. Okrem ornamentálnych a rastlinných motívov bol používaný aj námet s podobizňou astronóma tzv. argoliovský kalendár.⁴ V tlačiarňach bol použitý aj námet veduty, a to ako parciálna časť zložitejšej kompozície ilustrovaného

1 SLOVACIUS, P. *Kalendárium és Iteléték az ég Forgása szerint 1582 Esztendőre*. Detrekő: Mantskovit Bálint, 1581, [104] s.

2 PRIBICER, J. *Tractatus De Cometa Qvi Svb Finem Anni ... 1577*. Novisoli: Christophori Sculteti, 1577, [28] s.

3 CINCÍK, J. *Slovenské grafické umenie*. Martin: Matica slovenská, 1944, 93 s.

4 V roku 1657 bol v Akademickiej tlačiarňi v Trnave vytlačený: *Kalendárium ... M.DC.LVIII [=1658]*. Čaplovič uvádza, že išlo o „Prvý známy argoliovský kalendár vydaný v Trnave“. ČAPLOVIČ, J. *Bibliografia tlači vydaných na Slovensku do roku 1700*. Martin: Matica slovenská, 1984, s. 685.

titulného listu kalendárov z druhej polovice 17. storočia.⁵ Špecifickým bol kalendár z trnavskej tlačiarne vytlačený na rok 1662 s portrétnou ilustráciou na titulnom liste.⁶ Pôvodcami ilustrácií boli neprofesionálni autori z domáceho prostredia (Lukáš Pěči, Jonáš Bubenka), ale aj zahraniční ilustrátori so skúsenosťami a praxou z európskych tlačiarenských dielní (Heinrich Ullrich, Móric Lang, Mathäus Küssel).

ILUSTRÁTORI PORTRÉTNEJ GRAFIKY NA SLOVENSKU

Lukáš Pěči (pred 1548–1604) ako najstarší pôvodca portrétnych rytín v knižnej grafike má špecifické postavenie. Jednak svojou tvorbou a jednak možnou polemikou o charakter jeho práce, ktorá nespadá do umelecky vyprofilovanej skupiny rytcov nasledujúceho obdobia, keď sa začala používať medirytinová technika. Lukáš Pěči sa narodil v obci Pěčovská Nová Ves v okrese Sabinov. Bakalársky diplom získal na univerzite v Krakove. Po štúdiách v Poľsku profesijne pôsobil v Trnave ako právnik ostrihomskej kapituly.⁷ V Trnave sa Pěči stal blízkym spolupracovníkom zakladateľa tlačiarne Mikuláša Telegdiho. „Po smrti M. Telegdiho (roku 1586) kníhtlačiareň prevzala Ostrihomska kapitula sídliaca v Trnave (1543–1820) a pod vedením Lukáša Pěchiho pokračovala až do roku 1608.“⁸ Tlačiareň sa sústredila na tlač kníh pre potreby kapituly. Vyšli tu liturgické knihy, diela náboženského charakteru, mariológie, ale aj kalendáre, ktoré sa neskôr stali pre trnavskú tlačiareň charakteristické svojou grafickou výzdobou. Lukáš Pěči mal veľký podiel na podobe výtvarnej časti vydávaných kníh. Pripisuje sa mu autorstvo viacerých drevorezových ilustrácií medzi nimi aj séria drevorezov z diela *Az Keresztyen Szvezekenc Tisteseges koszoroia* od autora Lucasa Martiniho.⁹ V diele okrem ilustrácii kvetov symbolizujúcich cnosti sa nachádza aj drevorez Pěčiho erbu a ilustrácia jeho rodiny. Drevorez s námetom rodiny je obmenou pôvodného motívu panej a dievčaťa s pozadím francúzskej záhrady, ktorý možno nájsť v pražskom vydaní titulu Lucasa Martiniho.¹⁰ Ústrednú kompozíciu tvoria tri postavy. Centrálna postava ženy s vencom predstavuje jeho manželku Martu. Po ľavej strane ženy sedí na hojdacom koníkovi mladší syn Lacko a napravo starší syn Imrich, ktorý podáva kvety matke. Idylický výjav je situovaný do prostredia záhrady. Obrazu dominujú putti, ktoré držia veniec s menom rodiny „PEECHI“ uprostred. Ide o doposiaľ jediný známy drevorez s námetom portrétu od Lukáša Pěčiho.

Ďalší z ilustrátorov Heinrich Ullrich (1572–1621) je autorom prvej medirytinovej portrétnej ilustrácie. Narodil sa v Norimbergu, kde okolo roku 1595 aj aktívne tvoril v oblasti knižnej grafiky. V období rokov 1615–1619 pôsobil vo Viedni. V Ullrichovej tvorbe možno nájsť portrétnu grafiku, ilustrácie (alegorické ornamentálne), ale aj reprodukcie prác popredných umelcov daného obdobia H. S. Behama, A. Dürera, G. Strady a ďalších.¹¹ Jeho tvorba v oblasti knižnej grafiky sa na našom území spája s rokom 1619, napriek tomu existujú štúdie,

5 Tento typ ilustrácií sme našli v kalendároch z Levoče a Trnavy. Prvý z nich bol vydaný v roku 1675 u Samuela Brewera NEUBART, K. *Neubarth Christoph: Uj és O Kalendarioma*. Lötzen: Brewer Samuel, [=1676], [80] s. Druhý kalendár bol vydaný v roku 1682 v Akademickej tlačiarne v Trnave: *Calendrarivum Tyrnaviense ad annum Christi*. Tyrnaviae: Typis Academicis, [=1682], [64] s.

6 *CaLenDarIVM Tyrnavlense*. Tyrnaviae: Typis Academicis, [=1661], [34] s.

7 RADVÁNI, H. 2008. Patrí Lukáš Pěchi do dejín Trnavy? *Novinky z radnice* 2008. XIII, č. 11–12.

8 RADVÁNI, H. 2002. *Trnavská kníhtlač – 425. výročie, 1577–2002*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2002, s. 5.

9 ZÁVADOVÁ, K. Knižná grafika 16. storočia na Slovensku. In: *Kniha 1974*. Martin: Matica slovenská, 1976, s. 54–65.

10 ZÁVADOVÁ, K. odk. 9.

11 THIEME, U. – BECKER, F. *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart* Leipzig: E. A. Seemann Verlag, 1967–1978.

ktoré sa prikláňajú k tvrdeniu, že tu pôsobil od roku 1595.¹² Do dejín knižnej grafiky na Slovensku ilustrátor prispel portrétom Jána Kitioniča zviazaným do diela *Directio Methodica Processus Iudiciarii Ivris Consuetudinarii*, vytlačenom v roku 1619 v Trnave. Autorom diela bol Ján Kitionič, ktorého podobizeň Ullrich vytvoril a signoval „Heinrich Vlrich sc.“ Portrét poprsia autora titulu je zakomponovaný do voľného priestoru bez pozadia s drapériu nad hlavou a heraldickým znakom v ľavom hornom rohu. Kitioničov titul a rok rímskymi číslicami je vyrytý v dolnej časti ilustrácie.

Israel Hiebner (1619–1668) patril ku grafikom, ktorí sa nezameriavali primárne na ilustrovanie diel. Narodil sa v nemeckom meste Schneeberg a zomrel v Sedmohradsku. Po univerzitných štúdiách v Lipsku a Erfurte pôsobil v Nemecku a Rakúsku.¹³ Hiebner pracoval ako profesor matematiky v Prešove a vytvoril niekoľko medirytinových prác, ktoré boli vydané v levočskej a košickej tlačiarňi. Známe sú titulné listy do prác Jána Webera a Jána Bayera signované „Israel Hiebner in Eperies fecit“ a „F. Hieb Math. Fecit in Epries“. Vo Weberovom diele *Janus Bifrons seu speculum physico-politicum*, vytlačenom v roku 1662 v Levoči sa nachádza Hiebnerom signovaný titulný list so zložitou kompozíciou prvkov orientovaných na reprezentovanie božieho poriadku na jednej strane a profánneho života spoločnosti na strane druhej. Ďalšia rytina v diele je s námetom veduty mesta Prešov a nachádza sa za titulným listom. Je signovaná „H. sc. W“. Celostranový portrét Jána Webera je voviazaný do diela vzdanom v tlači z levočskej dielne v roku 1662. Dielo nie je signované a nateraz nie je istý jeho pôvodca i keď práca Ecsedy Judit prikladá možný pôvod portrétu do okruhu prác Izraela Hiebnera.¹⁴

Pôvodom augsburský rodák Móric Lang (okolo r. 1620–okolo r. 1700) strávil väčšinu svojho života v mestách Rakúsko-Uhorska a istý čas pôsobil aj vo Viedni, kde vytvoril súborné dielo niekoľkých portrétov pre titul *Honori Sacrum* (Viedeň, 1649) a sériu ilustrácií pre dielo *Historia di Leopoldo Cesare* (Viedeň 1670–1677)¹⁵. Informácie o pôsobení Langa na našom území sa rozchádzajú. Pokiaľ *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler...* uvádza, že v rokoch 1658 pôsobil v Trnave a v roku 1668 v Košiciach, avšak spojitosť medzi Langom a tlačiarňou v Bratislave nespomína, tak *Slovenský biografický slovník* sa naopak sústredil na jeho pôsobenie v Bratislave medzi rokmi 1652–1653 a v Trnave v roku 1666. Oba zdroje uvádzajú aj jeho prácu, ktoré bola v roku 1658 vydaná v trencianskej tlačiarňi. Ide o sériu ilustrácií pre dielo Jána Sinapiusa Horčičku *Parva Schola in usum discipulorum Christi Accommodata et disposita* (Trenčín, 1658). Langova tvorba portrétov siaha až do roku 1650, keď v Bratislave vytvoril sériu podobizní mešťanov a kazateľov, ktoré signoval „Mauritz Lang Posoniensis“. Lang tu vypracoval „52 portrétov a to v šrafovej medirytinovej technike so snahou o plasticitu a vernú podobu“. ¹⁶ Údaje o jeho práci v oblasti úžitkovej grafiky možno nájsť v Čaplovičovom katalógu. Pod katalógovými číslami 420, 437a, 439, 602, 1860, 2027, 2073 sú uvedené informácie o ilustrovaní tlačí v jednotlivých miestach pôsobenia nasledovne: Trenčín

12 Sabol začiatok pôsobenia Ulricha ukladá do roku 1595, avšak bližšie nevysvetľuje ani jeho tvorbu, ba ani ďalšie okolnosti, ktoré by podporili vyššie uvedenú hypotézu o jeho pôsobení na území dnešného Slovenska SABOL, E. 1959. Medirytina v knižnej ilustrácii na Slovensku do konca XVIII. storočia. In: *Z minulosti knihy na Slovensku*. Martin: Matica slovenská, 1959, s. 139–172.

13 THIEME, U. – BECKER, odk. 11.

14 ECSEDY, J. *A Régi Magyarországi Nyomdák Betűi És Díszei 1473–1600*. Budapest: Balassi Kádó – Országos Széchényi Könyvtár, 2004, 640 s. ISBN 963-506-583-3.

15 *Slovenský biografický slovník III. zväzok K–L*. Martin: Matica slovenská, 1989, 447 s. ISBN 80-7090-019-9.

16 ZÁVADOVÁ, K. Mauritz Lang a jeho emblematické medirytiny v Sinapiovej učebnici Parva schola. In: *Knihy 2001 – 2002*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2002, s. 457. ISBN 80-89023-42-8.

1658, Trnava 1668, Košice 1665, Bratislava 1672, 1678.¹⁷ Napriek bohatej portrétnej práci jednolistových grafík význačných predstaviteľov mesta a cirkvi sme v knižnom bloku našli len jednu portrétnu ilustráciu. Medirytina bola vytlačená v Košiciach v roku 1665 u Jána Davida Türscha v diele Štefana Tarnóciho *Philosophia Quam. In alma Universitate Episcopali Casoviensi pro suprema philosophiae laurea consequenda*. Portrét Františka Rákociho bol signovaný „Maurit. Lang Sculptsit“. Frontispice zobrazuje celú postavu mladého šľachtica. Kompozícia je sústredená na predstavenie osobnosti. Na zdôraznenie pôvodu a jeho príslušnosti ilustrátor vyzval heraldické prvky.

Biografické údaje, pôsobenie ako aj zoznam prác ilustrátorov z najstaršieho obdobia kníhtlače pôsobiacich na území Slovenská sú nám z veľkej časti neznáme. Rovnako aj informácia o narodení a pôsobení ilustrátora Johanna Daniela Ther Porttena (17. storočie) nám nie je doposiaľ bližšie objasnená, avšak na základe dobových záznamov o tom, že v Trnave v polovici 17. storočia pôsobil zlatník s rovnakým menom Ther Porttenn vyslovil Sabol domnienku, že sa jednalo o toho istého človeka.¹⁸ Johann Daniel Ther Portten vytvoril pre Trnavskú tlačiareň niekoľko medirytinových ilustrácií. Patrili k nim aj dva portréty. Prvý z nich bol celostranovou ilustráciou zviazanou do kalendára na rok 1659. Námetom bol portrét Rakúsko-Uhorského panovníka Leopolda I. Autor prácu signoval v ľavom dolnom rohu „Johan Daniel Ther Portten fecit Tyrnaviae“. Námetom ilustrácie bola postava panovníka v póze na koni. Kompozícia celostranového portrétu je zložitá. Štylizovaný portrét panovníka obsahuje všetky atribúty potrebné k jeho identifikácii. Tvoria ich kráľovské insígnie a heraldické prvky. Na ilustrácii zaujme predovšetkým pozadie. Ide o čelný pohľad na Trnavu. Mesto obklopuje mierne hornatá krajina. Druhý portrét bol použitý ako súčasť titulného listu v kalendári na rok 1662.¹⁹ Podobiť Františka Rákociho zaberá polovicu z titulného listu a zobrazuje poprsie a tvárovú časť osobnosti zakomponovanú do kruhového medailónu bez pozadia. Nápis v kruhovej lište po obvode medailónu predstavuje ilustrovanú osobnosť: „Illvstrissimvs Princeps Franciscvs Georgivs Rakocyi Anno 1662“. Práca je signovaná „D. P. sc. Tirn“

Augsburský rodák Mathäus Küssel (1621-1681) pochádzal zo zlatníckej rodiny a pôsobil vo viacerých európskych mestách. Okrem Benátok pracoval v Mníchove a vo Viedni a okolo roku 1660 v českých mestách Olomouc a Praha.²⁰ Jeho pôsobenie na území Slovenska spadá do oblasti Spiša, kde pre levočskú tlačiareň vytvoril dve medirytinové ilustrácie. Obe grafiky boli zviazané do diela *Lectio principum* od Jána Webera, ktoré vyšlo u Brewerovcov s označením v imprese „Typis Haered. Brev“ v Levoči v roku 1665. V tejto tlači sme našli niekoľko rytín z toho dve boli prácou Küssela signované „Matthaeus Kussel“. Technikou medirytiny Küssel vytvoril portálový titulný list a portrét panovníka Leopolda I. Štylizovaný portrét Leopolda I. má všetky atribúty potrebné k jeho identifikácii. Okrem titulu v hornej lište „Leopoldus D. G. Imperator Roman, S. A. Germ: H. B. Rex.“ Sú do obrazu zakomponované kráľovské insígnie (jablko, žezlo, koruna) Kompozične členitý obraz Leopolda I. stojaceho pod drapériou a latinské verše pod portrétom majú dedikačný charakter aj vo vzťahu obsahu diela *Lectio Principum* a samotných kompetencií panovníka.

Biografické údaje k miestu a dátumu narodenia Hermanna Kristiána Rotha von Rothenfels (?–1690) zatiaľ nie sú známe, avšak vieme, že zomrel v roku 1690 v Kremnici. V meste pôsobil pre mincovňu ako medailér a rytec. K jeho prácam patrili aj toliare svätého Juraja,

17 ČAPLOVIČ, J. *Bibliografia tlači vyzdaných na Slovensku do roku 1700*. 1. diel. Martin: Matica Slovenská, 1972. 556 s. ČAPLOVIČ, J odk.

18 SABOL, E. odk. 12.

19 *CaLenDarIVM Tyrnaviae: Typis Academicis*, [=1661], [34] s.

20 THIEME, U. – BECKER, odk.11.

podľa ktorých v Uhorsku ešte dlho vyrábali tzv. Uhorské jurajovské medaily.²¹ Od Hermanna Kristiána Rotha poznáme tri rytiny uverejnené v dielach, ktoré boli vytlačené na území Slovenska. Do už vyššie spomenutej práce *Lectio Principum* od Jána Webera prispel svojou tvorbou aj Roth. Grafik do tohto diela vytvoril podobizeň autora práce. Weberov portrét signoval „Christianus Hermannus Roth V. R. sculpsit Crembnity, 1664“. Kompozícia alegorického portrétu bola rozčlenená do dvoch častí. Ústredná časť predstavuje Webera v koči ťahanom mýtickými zvermi a ďalej obsahuje stĺp s korunou, heraldický znak a stuhu s latinským nápisom „Sic itur ad alta“. Celé vyobrazenie hlavného námetu je bez pozadia len s bohatým ornamentálnym rámovaním. Roth pre Levočskú tlačiareň vyryl aj vedutu mesta Prešov s mestským znakom do práce Jána Webera: *Wappen der Konigl. Frezen Stadt Eperies In Ober Vngarn* (Levoča, 1668).

ILUSTRÁCIA V 16. A 17. STOROČÍ NA SLOVENSKU

Portrétna grafika sa v knižnom bloku územne slovacikálnych tlačí začala zavádzať až v 17. storočí. Napriek tomu už koncom 16. storočia bol v práci z produkcie trnavskej tlačiarne použitý drevorez s námetom portrétu rodiny. Medirytina priniesla nové možnosti v spracovaní portrétu. Umožňovala ilustrátorom škálovanie intenzity odtieňov sivej a využiť rôzne hrúbky šrafúry na presnejšie vyjadrenie osobnosti portrétovaného, jeho charakteristických črt a detailov kompozície. S novou technikou výroby štočku súvisel aj nárast ilustrácii v tlačiach a medzi nimi aj námetov portrétnej grafiky. Z Trnavskej produkcie pochádza aj prvý medirytinový portrét. Spišský okruh tlačiarň bol významný bohatým podielom výtvarnej zložky v knihe a nezaostával ani v používaní štočkov s námetom portrétov. V dielach z levočskej tlačiarne sme našli materiál s najväčším počtom týchto ilustrácií. Pôvodcami grafik boli ilustrátori z Augsburgu, ale aj z domáceho prostredia. Portrétna grafika sledovaného obdobia 16. a 17. storočia mala širokú škálu stvárnenia portrétovaného. Nemeckí, ale aj domáci ilustrátori vytvárali portrét buďto ako štylizovaný obraz osobnosti, alebo jednoduchý opis podoby zameraný na tvárovú časť (renesančný portrét). Z dielne domáceho autora Hermanna Kristiána Rotha pochádzal portrét alegorický. V tlačiach z dielni v Košiciach a Trnave bol použitý štylizovaný portrét. Napriek tomu, že Trnava bola prvá medzi tlačiarňami, ktoré do svojich prác použili portrétnu grafiku, levočská dielňa Brewerovcov v rámci územne slovacikálnych tlačí vynikla pestrou škálou použitých motívov portrétu, prevedením, ale aj množstvom pozitívnych štočkov s danou témou. Portrétna ilustrácie, ktoré sme našli v tlačiach predovšetkým z druhej polovice 17. storočia boli uverejnené najmä v právnických prácach a v menšej miere v dielach s nábožensky orientovaným obsahom.

ZÁVER

Možno konštatovať, že slovenská knižná ilustrácia v oblasti portrétnej grafiky sa začala výraznejšie prejavovať až v polovici 17. storočia. Najväčší vplyv na jej podobu mali ilustrátori, ktorí k nám prichádzali z Norimbergu a Augsburgu. Domáci tvorcovia zasiahli do tejto témy viac-menej len čiastočne a to aj napriek vysokej úrovni prevedenia grafickej práce. Ilustrátori sa nevyhraňovali v námetoch. Poznáme širokú paletu námetov grafikov, ktorí sa venovali aj tvorbe ilustrácii s motívom portálových titulných listov, náboženských motívov či emblematických ilustrácii. K centrám šírenia tohto typu námetu patrili predovšetkým Levoča a Trnava.

21 *Slovenský biografický slovník V. zväzok R-Š*. Martin: Matica slovenská, 1992, 559 s. ISBN 80-7090-216-7.

KNIŽNÝ PORTRÉT V RANOM OBDOBÍ KNÍHTLAČE NA SLOVENSKU

Summary: Portrait graphic become integrated to slovakized printing press in 17th century, although by the end of 16th century was in work woodcarving from production of Trnavian printer with family theme. With increasing works of copper engraving the artistic side of books becomes more enchanted. First copper engraved from Trnavian printing press was used in lawsuit artwork and it showed author of the book. Printing press from Spis enriched artistic part of printing press. The biggest influences over the portrait in Slovakia's prints during early printing press belong to illustrators whom were coming here from Nuremberg and Augsburg. Home centered creators influenced these them only partially, even though the high level of graphics spoke for itself. Trnava was first printer to use portraits in their works nevertheless workshop from Levoča, Brewerovcov stands out above all others with using higher variety of colors when dealing with portraits, as well as using high number of printing blocks with given theme.

Key words: Illustration. Portrait

PhDr. Stanislava Knapčoková, PhD. (*1976)

V súčasnosti pracuje v Slovenskej národnej knižnici na oddelení spracovania starých tlačí. Vo svojej dizertačnej práci sa venovala dejinám knižnej ilustrácie na Slovensku v 19. storočí.

Obrázok č. 1: Štylizovaný portrét Leopolda I. v diele *Lectio Principum* (Levoča, 1665) od Mateja Küssela.

Obrázok č. 2: Alegorická ilustrácia Jána Webera z diela *Lectio Principum* (Levoča, 1665) od Hermanna Kristiána Rotha.

Obrázok č. 3: Štylizovaný portrét Františka Rákociba v kalendári na rok 1662 (Trnava, 1661) od Johanna Daniela Ther Portttena.

Obrázok č. 4: Ilustrácia právnika Jána Kitoniča od Heinricha Ullricha uverejnená v právnickom diele z roku 1619 vydanom v Trnave.²²

²² Kópia ilustrácie prvej portrétnej medirytiny z diela CINCÍK, J. *Slovenské grafické umenie*. Martin: Matica slovenská, 1944, 93 s.